

ДОКЛАД
НА ОМБУДСМАНА КАТО НАЦИОНАЛЕН ПРЕВАНТИВЕН
МЕХАНИЗЪМ ЗА ИЗВЪРШЕНА ВНЕЗАПНА ПРОВЕРКА В
ДЪРЖАВНА ПСИХИАТРИЧНА БОЛНИЦА - ЛОВЕЧ

Във връзка с функциите на Национален превантивен механизъм (НПМ), които изпълнява омбудсманът на Република България, на основание Заповед № НПМ-12#1/15.10.2025 г. на 17.10.2025 г. екип на институцията извърши внезапна проверка в Държавна психиатрична болница (ДПБ) – Ловеч.

Това е последваща проверка относно изпълнението на препоръките от предходната проверка на омбудсмана като НПМ, свързана с възникналия на 02.10.2023 г. пожар в Държавна психиатрична болница – Ловеч, по време на който трагично загина пациент.

Целта на настоящата проверка е да се проследи изпълнението на дадените препоръки за подобряване на работата на служителите при прилагане на мерки за физическо ограничаване, спазването на Наредба № 1 от 28 юни 2005 г. за реда за прилагане на мерки за временно физическо ограничаване при пациенти с установени психични разстройства и подобряване на материално-техническата база, с оглед предотвратяване на инциденти, свързани със случаи на пожари.

На първо място, екипът на омбудсмана иска да отбележи, че на 21.08.2024 г. в ДПБ – Ловеч е утвърдена Инструкция за спазване Наредба № 1 от 28 юни 2005 г. за реда за прилагане на мерки за временно физическо ограничаване при пациенти с установени психични разстройства. В нея е посочено, че всеки новопостъпил служител преминава първоначално обучение относно Наредба № 1 от 28 юни 2005 г. Всеки месец старшата медицинска сестра провежда инструктаж за реда и прилагането на мерки за временно физическо ограничаване, а два пъти в годината се провежда обучение на целия персонал. Директорът, главната медицинска сестра и съответният началник отделение извършват периодични проверки относно воденето на документацията, съответствието между вписванията в историята на заболяването и книгата и спазването на изискванията в тази Наредба при прилагане на мерки за временно физическо ограничаване най-малко по един път всеки месец.

За 2025 г. служителите на ДПБ – Ловеч, които участват в мерките за временно физическо ограничаване, са преминали 5 обучения.

Експертите от екипа на омбудсмана се запознаха с Книгите за взетите мерки за временно физическо ограничаване и с част от протоколите на пациенти, спрямо

ОМБУДСМАН НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ НАЦИОНАЛЕН ПРЕВАНТИВЕН МЕХАНИЗЪМ

които са приложени такива мерки, като не бяха открити допуснати пропуски. Беше констатирано, че документацията е водена стриктно и прилежно.

Главната медицинска сестра увери проверяващия екип, че при всички мерки за прилагане на временно физическо ограничаване е определен служител, който наблюдава пациента в продължение на 2 часа, като стои в стаята до пациента.

Така наречените „меки стаи“, които са изолатори в ДПБ – Ловеч, са заключени и не се използват. Към момента на проверката екипът не установи да има пациенти, спрямо които са приложени мерки за временно физическо ограничаване. При необходимост от такива мерки се използват старите изолатори.

След възникналия през 2023 г. пожар е извършена проверка от Районната служба „Пожарна безопасност и защита на населението“ – гр. Ловеч, като експертизата във връзка с инцидента е изпратена директно в следствен отдел – Ловеч. От тогава до момента на настоящата проверка на омбудсмана като НПМ в ДПБ – Ловеч по данни на управата на болницата не е имало проверка от Районната служба „Пожарна безопасност и защита на населението“ – гр. Ловеч, въпреки че са писани писма от двамата директори на болницата до пожарната.

Експертите на омбудсмана бяха информирани, че по инициатива на ДПБ – Ловеч ежегодно се предприемат необходимите действия за установяване изправността на наличните в болницата пожарогасители.

През 2024 г. в ДПБ – Ловеч е открит Детско-юношески дневен стационар. Той е първият, функциониращ към държавна психиатрична болница. Проверяващият екип на омбудсмана счита, че подобна структура ще помогне при лечението на деца с психични заболявания не само в област Ловеч, но и в съседните области, като се има предвид огромния недостиг на детски психиатри в цялата страна.

В процеса на проверката беше установено обаче, че в ДПБ - Ловеч не се провежда трудотерапия, която е много важна част от лечението на психично болните пациенти.

За съжаление беше констатирано, че въпреки трагичния инцидент през 2023 г. и отправените препоръки на омбудсмана, към момента не е изградена централизирана пожароизвестителна система и система за видеонаблюдение на общите части на цялата ДПБ – Ловеч, тъй като Министерство на здравеопазването (МЗ) не е отпуснало необходимите за това средства.

От 2023 г., след възникналия пожар, ръководството на болницата всяка година е кандидатствало за отпускане на средства за изграждане на пожароизвестителна система и система за видеонаблюдение, но МЗ не е отпуснало средства за тях.

Също така, през 2024 г. са подадени апликационни форми към МЗ за отпускане на средства за ремонт на покрив (в много лошо състояние), за частичен

ОМБУДСМАН НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ НАЦИОНАЛЕН ПРЕВАНТИВЕН МЕХАНИЗЪМ

ремонт на три от сградите, за закупуване на биохимичен анализатор и за придобиване на едно транспортно средство, **които не са одобрени.**

През 2025 г. болницата е подала до МЗ апликационни форми отново за придобиване на транспортно средство, за придобиване на дестилатор, за проектиране и изграждане на защитено пространство за разходка, почивка и занимания в свободното време и доставка и монтаж на съоръжения за рекреацията на пациентите, за придобиване на 2 професионални електрически пекарни, за доставка и монтаж на 2 циркуляционни помпи, за доставка на офис техника, за придобиване на лицензиран антивирусен софтуер за служебните компютри и за реконструкция на вътрешна водопроводна мрежа.

Към момента на проверката апликационните форми на ДПБ – Ловеч не са одобрени от МЗ и не е отпуснато финансиране за изпълнението им.

Подобни констатации бяха установени от екип на омбудсмана и при проверката в ДБП – Севлиево, където болницата е подала редица апликационни форми до МЗ, сред които и за отпускане на средства за закупуване на кухненско оборудване, но няма отговор.

По същество, липсата на отговор от страна на Министерство на здравеопазването представлява отказ за финансиране на належащи дейности и влияе пряко върху качеството на предоставяните медицински грижи.

Друг голям проблем, за който омбудсманът алармира от години, е недостигът на персонал в държавните психиатрични болници и особено на медицински сестри и санитарни. Запознавайки се с поименното разписание на длъжностите в ДПБ – Ловеч е видно, че няма свободни щатове за медицински сестри и санитарни, но щатовете са недостатъчен брой.

Като пример може да се посочи единственото Съдебно мъжко отделение в страната, което е в ДПБ – Ловеч и е с 40 легла (винаги изцяло заето), където са назначени само 8 сестри и 8 санитарни, **което е крайно недостатъчно.** За да се гарантира качествена грижа за пациентите, минималните щатове за сестри и санитарни трябва да са 12. Идентично е положението и в останалите отделения.

За съжаление, настоящата проверка констатира, че съществените препоръки, отправени през 2023 г. от омбудсмана като НПМ до министъра на здравеопазването не са изпълнени.

Една от препоръките беше да се разпореди извършването на спешни проверки във всички държавни психиатрични болници по отношение на прилагането на принудителни мерки за временно физическо ограничаване. Към момента омбудсманът не е получил доклад или конкретни резултати от извършването на подобни проверки.

ОМБУДСМАН НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ НАЦИОНАЛЕН ПРЕВАНТИВЕН МЕХАНИЗЪМ

Другата основна препоръка беше до края на 2023 г. да бъдат изготвени **оценки на всички държавни психиатрични болници - кои ще бъдат преместени и кои ще бъдат реструктурирани.** Към момента такива оценки не са предоставени на омбудсмана, съответно препоръката се приема за неизпълнена.

Следващата препоръка беше да се преразгледа **Наредба № 1 от 28 юни 2005 г.** за реда за прилагане на мерки за временно физическо ограничаване при пациенти с установени психични разстройства и да се изготви **протокол за прилагане на принудителните мерки „имобилизация“ и „изолация“**, в който ясно да е отбелязано с каква продължителност и колко често могат да бъдат изолирани и фиксирани пациентите за период от 24 часа, както и да се конкретизират основанията, при които се прилагат тези мерки. За това беше сформирана работна група в МЗ и беше изготвена нова Наредба, но за съжаление тя все още не е приета, тъй като е обвързана със Закона за здравето, глава 5 „Психично здраве“. Изготвен е Законопроект за изменение и допълнение на Закона за здравето, но той също все още не е приет.

Една от най-важните препоръки на омбудсмана, дадена за пореден път през 2023 г. към МЗ, беше до края на 2024 г. всички болници, които ще продължат да функционират, да бъдат приведени в съответствие с изискванията на **Закона за лечебните заведения** и на Наредба № 24 от 07.07.2004 г. за утвърждаване на медицински стандарт „Психиатрия“.

Болниците не само, че до края на 2024 г. не бяха приведени в съответствие с изискванията на цитираната наредба, но и предстои приемането на нова наредба, в която сред изискванията към психиатричните лечебни заведения е задължително да придобият ниво на компетентност в 6-месечен срок.

Омбудсманът получи становища от всички директори на държавните психиатрични болници, които изразяват притеснения относно придобиването на ниво на компетентност, защото за покриването на най-ниското Първо ниво на компетентност има изисквания, на които към момента никоя ДПБ в страната не отговаря.

От становищата става ясно, че са необходими най-малко 11 сестри и 11 санитарни на щат в едно отделение, за да се покрие стандартът, тъй като той изисква не по-малко от 2 сестри и 2 санитарни на смяна. В преобладаващата част от случаите, предвид броя легла в отделението и обема на дейностите са необходими дори по-голям брой медицински сестри и санитарни.

Към момента няма нито едно отделение в държавна психиатрична болница, в което да има 11 сестри и 11 санитарни на щат.

Притеснително обстоятелство относно нивата на компетентност е, че в ДПБ има много пациенти, които са на задължително и принудително лечение и в тази

ОМБУДСМАН НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ НАЦИОНАЛЕН ПРЕВАНТИВЕН МЕХАНИЗЪМ

връзка задължително трябва да бъде назначена охрана, предвид спецификата на дейността, независимо от нивото на компетентност. В новата наредба е предвидена охрана само за болниците с Трето ниво на компетентност.

Сериозен проблем, за който от години предупреждава омбудсманът е, че както в действащата Наредба № 24 от 07.07.2004 г., така и в проекта на новата наредба (раздел 9) е предвидено да има трудова терапия във всички психиатрични клиники.

Към момента продължава да няма действаща Наредба за организацията на трудотерапията и помощната стопанска дейност в психиатричните клиники, а последната е отменена през 1998 година, поради което в част от ДПБ няма трудова терапия, съответно няма на щат и трудотерапевти.

С оглед множеството трагични инциденти през последните години и за да се защити живота и здравето на пациентите **омбудсманът счита за задължително** в новата Наредба за утвърждаване на медицински стандарт „Психиатрия“ да бъде включено като основно изискване **изграждането на централизирана пожароизвестителна система във всички помещения на болниците**, както и изграждане на система за видеонаблюдение в общите помещения и в стаите за изолация.

За съжаление, голяма част от проблемите на държавните психиатрични болници възникват поради липсата на финансиране от Министерство на здравеопазването. Към октомври 2025 г. основни ремонти са извършени само в 3 държавни психиатрични болници – в Севлиево, Церова кория и Кърджали. Една болница – „Св. Иван Рилски“, гр. Нови Искър предстои да бъде преместена. Отпуснати са средства за ремонт на ДПБ – Карвуна.

От години омбудсманът като НПМ препоръчва във всяко отделение на държавните психиатрични болници да има щат за клиничен психолог. Въпреки това има болници, като ДПБ – Пазарджик, където няма назначен нито един такъв специалист. Тези специалисти трябва да поемат голяма част от лечението на психично болните пациенти, а една от основните препоръки на омбудсмана като НПМ е да се сформират мултидисциплинарни екипи, които да прилагат комплексен подход при лечението.

Освен, че няма клинични психолози, не е регламентиран и щатът за специалисти като трудотерапевти, тъй като не е приета Наредба за организацията на трудотерапията и помощната стопанска дейност в психиатричните клиники, въпреки препоръките на омбудсмана още от 2012 г. за нейното приемане. Към момента на настоящата проверка не е законоустановено провеждането на трудова терапия.

Както беше отбелязано в ДПБ – Ловеч не се провежда трудова терапия, въпреки че пациентите настанени там, са с най-дълъг престой от всички държавни

ОМБУДСМАН НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ НАЦИОНАЛЕН ПРЕВАНТИВЕН МЕХАНИЗЪМ

психиатрични болници, тъй като там се намират единствените две съдебни психиатрични отделения за жени и за мъже в страната.

В тази връзка, омбудсманът като НППМ отново препоръчва на Министерство на здравеопазването да приеме Наредба за организацията на трудотерапията и помощната стопанска дейност в психиатричните клиники, както и да се обособят помещения за провеждане на трудова терапия във всички държавни психиатрични болници и да се отпуснат щатни бройки за длъжност – трудотерапевт.

Друг притеснителен факт, който от години е установил омбудсманът като НППМ, е липсата на обучения и на средства за обучения за сестри и санитарите. В новата Наредба за Медицински стандарт „Психиатрия“ е отбелязано, че санитарите и сестрите трябва да бъдат подходящо обучени. Не става ясно обаче, кой ще ги обучава и от къде ще бъдат осигурени средствата за тяхното обучение.

Основната препоръка на омбудсмана през годините, отправяна към Министерството на здравеопазването е именно за **стартирането на спешна реформа в сектора на държавната психиатрична помощ**, относно защита на правата на пациентите, особено на лицата, които са настанени на задължително и принудително лечение.

За съжаление, от 2012 г. до сега Министерство на здравеопазването не е изпълнило препоръката, като не е обезпечило държавните психиатрични болници с персонал, не е извършило цялостни ремонти, предвид изключително лошата материална база на болниците, и не е привело нито една от тях в съответствие с изискванията на Наредба № 24 от 07.07.2004 г. за утвърждаване на медицински стандарт „Психиатрия“.

В РЕЗУЛТАТ ОТ ИЗВЪРШЕНАТА ПРОВЕРКА, ОМБУДСМАНАТ КАТО НАЦИОНАЛЕН ПРЕВАНТИВЕН МЕХАНИЗЪМ ОТПРАВЯ СЛЕДНИТЕ ПРЕПОРЪКИ:

I. Към министъра на здравеопазването

1. В законоустановения 14 дневен срок да предостави на омбудсмана информация за изготвените оценки на всички държавни психиатрични болници - кои ще бъдат преместени и кои ще бъдат реструктурирани.

2. В срок до 6 месеца да се предприемат необходимите действия за привеждане на всички държавни психиатрични болници в съответствие с нивото на компетентност, за което ще кандидатстват съгласно новата Наредба за медицински стандарт „Психиатрия“ като:

2.1 се отпуснат необходимите щатни бройки за съответното ниво на компетентност на държавните психиатрични болници, като най-малкият брой да бъде 11 сестри на отделение и 11 санитарни на отделение.

2.2 Във всяко отделение да бъде назначен клиничен психолог.

2.3 се отпуснат 2 щатни бройки за трудотерапевти при Първо ниво на компетентност.

3. Във всички държавни психиатрични болници да бъде изградена централизирана пожароизвестителна система и система за видео наблюдение в общите части и в изолаторите.

4. Да се приеме Наредба за организацията на трудотерапията и помощната стопанска дейност в психиатричните клиники.

5. Във всички държавни психиатрични болници, които ще продължат да функционират и за които не са отпуснати средства за основни ремонтни дейности, до 2026 г. да бъдат отпуснати средства и извършени цялостни ремонти.

6. Да се отпуснат щатове за охрана във всички държавни психиатрични болници, които ще продължат да функционират, независимо от нивото им на компетентност.

7. Да се изготвят обучителни програми за санитарни и сестри за работа с психично болни пациенти, като се отпуснат и необходимите средства за това.

8. Да се отпуснат всички необходими средства, за които ДПБ – Ловеч е подала апликационни форми за 2024 г. и 2025 г.

II. Към Районната служба „Пожарна безопасност и защита на населението“ – Ловеч

Да извърши спешна цялостна проверка в ДПБ – Ловеч.